
ПЕРСПЕКТИВИ ЗА МОДЕРНИЗАЦИЯ И ИНОВАЦИИ В ЕРАТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА

докт. Тодор Йосифов
Бургаски свободен университет

Резюме. Предизвикателствата пред обществото в световен мащаб са част от процес, заложен в кръговата икономика. Основният фокус върху жизнения цикъл на продуктите и неговото мултиплициране е свързано с иновации не само в бизнеса, но и в институционалното развитие. Преминаването към устойчивият модел е неразривно свързан с иновативността и възможностите, които държавите в ЕС могат да развият, за да преминат към следващия етап в световната икономическа скала. Ефективното функциониране на всяко национално стопанство и държавно управление е свързано с актуализиране на практиките, и развитие на индустриализацията до нивото, очаквано от обществото. Успешният икономически спектър работи за развитие на кръговата икономика.

Ключови думи: индустриализация; кръгова икономика; бизнес хоризонти; предизвикателства; иновации; мениджърски модели

JEL: O31; L23; Q53

УВОД

В един условен потребителски анализ, лесно може да се сравни почти двойното нарастване на потреблението на природни ресурси от края на XX-ти век до момента. Икономическото развитие и модернизация на продуктите и услугите изчерпват с ускорени темпове наличните дадености на планетата ни, а това не е резултат от футуристични предсказания, а прост логически процес, състоящ се и основан на т. нар. линеен модел. За съжаление не съществуват познати на науката до момента неизчерпаеми суровини на земята, достатъчни да продължат храненето на този прав и еднопосочен начин на производство. В позитивен аспект, кръговата икономика прекъсва и насочва светът и бизнесът, съвместно с институционалната власт в един иновативен цикъл, даващ възможност да надградим чрез система от креативност качествена индустриална концепция и да намалим вредата върху светът, в който живеем. Морално остаряващата линейна права на добив – производство – потребление – отпадък, вкарва в обръщение максималното оползотворяване на суровините, които циркулират в кръга на производствения процес, минимизирайки отпадъка.

Свидетели сме на нелоялни практики в миналото, когато в амбиция за регулярност на поръчките, подвеждайки потребителите си, част от компаниите продаваха продукти, без да отчитат своята отговорност както към опазването на екосистемите ни, така и към доверието от страна на клиентите си. Два симетрично различни показателя, които обаче се изразяваха в производствената практика да се вграждат дефекти в продуктите, които формират функцията им те да спрат да работят ефективно до определена дата, или след определен брой цикли на потребление. В практиката ни и ежедневието на европейските граждани, често се е случвало личност, която съвестно изхвърля своите битови отпадъци разделно, мислейки за своят принос в опазването на природата, да държи в джоба си смартфон, предварително програмиран да намали своята производителност. И големи компании буквално да обезсмислят в амбицията си за свръхпечалби социалната отговорност, която обикновеният човек защитава, превръщайки го в обект на своят ефективен маркетинг. Именно Европейският Съюз през 2020 г. приема резолюция, предлагаща конкретни стъпки за насърчаване на устойчивите модели на потребление, включително утвърждаването на право на поправка на стоките. Както споделя вносителят Д. Корман “Освен всичко друго трябва да се възползваме от новите технологии, за да ускорим изграждането на кръгова икономика“ (Европейски Парламент, 2020)

Успешният мениджмънт в предприятията винаги е бил изправен пред предизвикателства. Но в Европа, а в частност и в нашата страна, традициите в индустриализацията винаги са съпътствани и с институционална подкрепа. За да покажат възход в ерата на технологичното развитие. Кръговата икономика е своеобразен шанс за българския бизнес да е на челните места по иновации. Преминването към кръгова икономика е въпрос единствено на време. Един от секторите, които спешно се нуждае от транзитиране в този процес е строителството. С потребяването на три милиарда тона суровини всяка година това е най-големият потребител на ресурси, който произвежда около една трета от всички отпадъци, голяма част от които се затварят в сметища (RockWool Bulgaria, 2022). Иновациите и в страната ни на фирми от този сектор ги извежда на предни позиции и ги мотивира да създават производствени процеси, включващи преработка на отпадъчните материали в затворени вериги и проектиране на продукти с дълъг живот и неограничено рециклиране.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Хоризонтите пред бизнеса към настоящия момент на сериозна икономическа криза в световен мащаб са неразривно свързани с технологиите. Но и с институционалната подкрепа. Аспектите за създаване на сигурност пред процеса, обуславят необходимостта от стабилност в законовите разпоредби, екстровертна политика в областта на уеднаквяването на стопанските правила в глобален мащаб, както и реформаторски насочена администрация, която да бъде основен гарант за постигането на работеща кръгова икономика. Но какви са елементите на този процес? Задължителното участие на предприемачите е константа – те са както краен ползвател, така и начало на всяка една от инициативите в тази област. Ръководени от желанието за по-рентабилни

финансови резултати в миналото, те често са пренебрегвали екологичните норми, с цел по-бърза печалба, ниски разходи. Липсата на социална отговорност е сред причините преди години да стартира този нов и иновативен процес. Какво е едно от основните предизвикателства пред кръговата икономика и нейното налагане в ежедневието на бизнеса? Волята и желанието на мениджмънта. Не за всички управленци, а за неподготвените. Един от основните лакмуси на това, доколко успешен ще бъде трансформацият процес в икономическо естество ще бъде факторът кадрова подготовка. Но не на персонала на предприятието, който може да бъде лесно обучен как да преработва отпадъчните суровини в бъдещи детайли за следваща продукция. А този на мениджърите, на хората вземащи решения и създаващи визията за бъдещето. На своята собствена компания.

Съществуват различни интерпретации по темата, но като част от т. нар. „зелена икономика“ с акцент върху индустриалния цикъл, процесът, който разглеждаме има редица възможности, които могат да запазят не само природата ни, но и да придадат добавена стойност на редица малки и нови бизнеси. Замествайки материалите в едно производство с по-екосъобразни или рециклирани такива, ние може да осигурим възможност за работа на цял нов сегмент от поддоставчици. Това са нови предприемачи, които ще станат част от икономическата верига, ще вляят ресурс в кръговата икономика и ще започнат да плащат данъци, реализирайки печалбите си. Чрез инструментите на дигитализация в процесите на работа се отварят възможности, фабрики, работещи на т. нар. „аналогов принцип“ в момента да наемат ИТ компании, които да интегрират новите системи на работа. Това отново създава добавена стойност във всяка една национална икономика. Връзката между доставчик и индустриално предприятие не се прекъсва, а напротив – надгражда се, чрез „ъпгрейд“ от иновации и създава допълнителен финансов поток, както и ангажираност. Дори при редизайн на продуктите в еко-концепция се създава възможност да бъдат наемани дизайнери, старт-ъп фирми, които също ще получат първите си поръчки, благодарение на каузата за опазване на планетата ни. А това ще има и своят паричен измерител, който е рентабилен и за двете страни. Въвеждането на нови бизнес модели и норми за потребление е добра възможност да се даде „зелена светлина“ пред иновативните кадри, работещи в едно предприятие, които да покажат управленските си възможности и наученото в практиката и Университетите, като „нова вълна“ мениджъри, които имат силата да променят. Светът, а за начало собствения си работодател.

1. Особени характеристики

Европа, в частност и България имаме огромен шанс да използваме глобалното преориентиране и потребителски нагласи, за да трансформираме собствената си икономика. Огромният ресурс, който се изхабява ежедневно е даденост, която е пред изчерпване. Силното общество се крепи върху стабилна икономика. За да бъде такава на нашият континент, тя е неразривно свързана с индустриалния сектор. В тези кризисни времена, не е излишно да бъдат поставени основи, върху които да се гради с визия за следващите 3 поколения напред, а след 50 години резултатите, да са извели страната ни на лидерски

позиции, не само на Балканите. Базираната на знанието икономика, съчетана с баланс и иновативност в производството може да бъде „зелената врата“ към родният производител.

В световната икономика разделът „текстилно производство“ заема основен сегмент от пазарният дял. Но и основни природни ресурси, които се влагат за направата на дрехи, работно облекло, мебелни елементи и др. се влагат ежедневно, оставяйки балансът „човек - начин на живот“ в една предрешена крива, която в най-ниската си точка фокусира върху загуба, но от страна на природата. Предприемачите в този сектор са иноватори. И винаги са били през вековете, техните продукти служат за хиляди дейности в нашето ежедневие, дори и медицински. Но дали този сектор и неговото управление е подвластно на модата, само като елемент на суетата, или може да бъде лидер като пример за въвеждането на кръговата икономика? Способни ли са българските фирми да бъдат „колеги“ и в отношенията си със западните конкуренти, давайки пример. Отговорът е положителен. Прави приятно впечатление, че целият този процес е съпроводен и с подкрепата на медии, общество, институции. През изминалата година в страната ни се проведе емблематичният бизнес конкурс „Най-зелени компании в България“. За победител в категория „Зелена иновация“ от авторитетно жури бяха наградени лидерите (Дир.БГ, 2022). в текстилния сектор RemixShop. Опериращата онлайн компания е добре позната на родния пазар, не само от ТВ рекламите, а и като фирма с огромни финансови печалби. И това, че препродажбата и повторната употреба на текстилни продукти е най-ефективният модел за ограничаване на вредното въздействие на модната индустрия върху околната среда е доказателство, че се развива с бързи темпове и в международен план. В България този устойчив модел се налага успешно от този лидер в областта на кръговата мода, а ключът е, че фирмата предоставя възможност на потребителите бързо, лесно и изгодно да се разделят със своите малко употребявани модни артикули по екосъобразен начин. И ги преработва.

Какво може да бъде една обществена трансформация, без участието на самото общество. На всеки елемент от него. От държавата и националните работодатели, през местната власт и цеховете в индустриалните паркове? А къде е участието на потребителя? Същият този важен елемент, който е купувач на едни изделия, но е отговорен за производството на други. Този, даващ пример. Човекът в първо лице, участващ дейно в обществената артикулация на една толкова важна тема. Самата икономика съществува заради хората. Ние сме причината, както тя да функционира, така и да съществува отпадъкът. И от нас зависи дали той ще бъде преработен, използван рационално, или ще бъде безвъзвратно изгубен като бъдеща суровина. И от нашият пример, който даваме. Защото ние създаваме бъдещето. В този ред на мисли, няма как да бъде отречено, че кръговата икономика е поставила своите малки „пинчета“ в бита около нас. Повторното използване на стъкло не би било възможно, ако то не се събира. Виждаме в ежедневието си във все повече градове, съвестни граждани, разделно изхвърлящи своите домашни отпадъци в разноцветни контейнери. Те вярват, че със своят жест опазват природата. И въпреки критиките към сметосъбиращите фирми и недобросъвестни „съседи“, все по-голяма част от

подрастващото поколение през годините свиква с мисълта, че трябва да сортира отпадъците от ежедневието, които изхвърля. А те отиват за преработка. И се връщат отново в дома ни, естествено, след сложни и високотехнологични преработки. Не бива да забравяме, че при „затварянето на цикъла в кръговата икономика се обръща внимание на всички фази на жизнения цикъл на един продукт – от производството и потреблението до управлението на отпадъците и пазара на вторични суровини. Това може да доведе до нетни икономии за предприятията в ЕС в размер на 600 милиарда евро или 8% от годишния им оборот.“ (Балтов 2022).

Малкият пример създава чудеса. Но икономиката е наука, която борави с практика и факти, числа. За щастие психологическият елемент е само в помощ, за да наклони везните в обществото. За да бъде възприето от мениджмънта на всяко едно предприятие, трябва да бъде възприето първо от обществото, което настоява за тази промяна. Не е тайна, че пунктовете за изкупуване на скрап са сериозен бизнес, преработката на цветни метали е доходоносна дейност за редица хора. Но без този процес, едва ли индустриализацията би имала смисъл, защото би изгубила своята логика. Взаимосвързаният процес между извличането на полза от страна на предприемачите мотивира част от тях да провеждат екстровеъртна политика, свързана с осведомяване на населението за позитивите от собствената им дейност. Често сме свидетели, как бутилиращи алкохол и газирани напитки компании изтъкват въвеждането на нови „еко“ норми, практически – опаковки. Кое то моментално привлича немалък процент от клиентите на конкурента, желаещ да идентифицира себе си с по-природосъобразен начин на живот. Отново ключов момент е психологията, добре профилираният маркетинг и отличният PR. Но в тези стъпки на големите компании няма корист. Има цел, а за природата тази цел е добра. Както и за хората.

Стигаме до един основен елемент – мотивацията. Кой може да зададе курс на цял един сектор в бизнеса, освен самият бизнес. Регулаторните органи могат да зададат рамките, клиента може да определи изискванията съобразно очакванията си, но самият бранд определя посоката на развитието си. Във сектора автомобилпроизводство бавно и постепенно се налага тренда за електрически коли във всеки дом. Футуристична мечта от близкото минало, станала реалност. Като от екран на холивудска продукция, която днес вече има зарядни станции дори в повечето градове у нас. Но освен желанието на клиента и стремеж към иновации, основен двигател в промяната на този сектор са лидерите в самият бизнес сегмент. Големите компании задават посоката. Когато ТЕСЛА придоби популярност, накара инженерите на БМВ и Мерцедес бързо да развият техните “I” – серии. Последваха и по-малките производители, хибриди. Отново Китай предложи бюджетни алтернативи. Европейският Съюз взе ключово решение, което да забрани бъдещето производство на дизелови двигатели. Голяма част от новото поколение вече не мечтае за „ревящ двигател под капака на колата“, а за красива и компактна кола на батерии. Макар и спорно за различни слоеве в обществото, доколко електрическите автомобили са „еко“, това е тренд. Зададен от глобалното замърсяване на въздуха,

необходимостта на хората да получат нов и различен продукт, запазващ класическото си предназначение, даващ възможността да бъде рециклиран.

Чрез мениджмънта на всяко едно предприятие се определя насоката на неговото развитие. Общите усилия на институциите и иновативните предприятия ще поставят ново ниво в понятието „кръгова икономика“. Въпреки трудностите, предизвикани през последните години от кризи, геополитически конфликти и нарастващата непрекъснато инфлация, светът се подготвя за тази така важна и определяща неговото оцеляване следваща стъпка в икономическото си развитие. Сега е точното време за подготовка на кадри, технологии и софтуер, дизайн, концепции. Иноваторите в нашето съвремие са задали курс, който е подкрепен институционално и обществено, от хората. И има визия за успех. Основен фактор ще бъде времето, което трябва да е достатъчно, за да бъде внедрен правилно моделът. Както е измислена електрическата крушка, която днес е претърпяла сериозен набор от технологични трансформации и от средство за осветление, е и средство за разходване на енергия. И благодарение на иновациите, нейният разход може да бъде значително занижен. Или заменен, както икратно съкратен, според нуждите от нея. Или просто трябва да се доверим на иновациите от един от конгломератите в технологичния сектор. Philips въведе още през 2015 г. иновативния си бизнес модел за продуктова линия led осветление. Philips Lighting трансформираха успешно линейния модел от продажба на електрически крушки към предлагане на услугата „осветление“. Компанията започва да продава светлина на общините в няколко града в САЩ, докато самите осветителни системи остават притежание на компанията. Предлага се услуга, при която клиентите използват продукти чрез договор за наем, без да са техни собственици. Индустриални производители на всякаква техника и автомобили, които поддържат продуктите си и извличат остатъчна стойност от тях, могат успешно да се възползват от този модел. По този начин клиентите пестят пари, като плащат само за използваната от тях светлина. Същевременно решават затрудненията с подмяната и изхвърлянето на изгорели крушки. Уникален модел, който е достоен пример за кръгова икономика.

2. Основни предизвикателства

В голяма част от анализите на редица експерти бихме могли да открием думата „невъзможност“. Но тя е временна константа. Особено в ерата на технологичното развитие. Времената на иноваторите. Дните на бизнеса, в които млади предприемачи и техните току-що учредени старт-ъп фирми биват изкупувани от големи корпорации, заради иновацията, която ще донесат на света. И технологиите, които ще разработят. А това носи печалби. Индустриалното производство винаги е с големи насрещни очаквания от страна на потребителите. Но в неговите основи са залегнали практиките на дребния бизнес, на малкия търговец, на крайния продукт. А предизвикателствата пред едно средностатистическо МСП в Азия и голям концерн в Европа са винаги сериозни – на всеки, според мащабите за притежаване на пазарен дял. Тоест, за това докъде ще стигнат успехите на даден бизнес, зависи от това, как е планиран той да се развие. И основните решения са плод на компетенциите на

мениджмънта. В нашето съвремие повечето големи компании не съществуват независимо една от друга. Често, конкурентни брандове са собственост на една голяма бизнесструктура. Съревнованието помежду им, води до по-добро качество, общи дистрибуционни канали, намаляване на разходи за реклама, специализиран експертен персонал. Навлизането на изкуствения интелект е просто момент от бъдещето, който сега е настояще. И както ще бъде трудно, балансирането му с фактора „човешка работна ръка“, така за да запази себе си, бизнесът ще намери този баланс. Но за разлика от много други сфери на живота ни, икономиката се нуждае от общата подкрепа, от всички.

Институционалната подкрепа е основополагащ фактор, свързан с успеха на прилагането на модела кръгова икономика. Редица държави имат пряк интерес от това, както и ситуираните на тяхна територия компании. Различните форми на финансови стимули, за да се използва рециклирането например като форма на работа в дадено производство, изиграват сериозно значение във внедряването на тази дейност. В страната ни, чрез бюджет от 180 млн. лв., в плана за възстановяване и устойчивост бяха заложени форми на подкрепа за преход към кръгова икономика в предприятията (Евро Програми ЕООН, 2023), а дейностите по процедурата са свързани с предоставяне на подкрепа за оптимизация и внедряване на екологични решения и технологии, както и изграждане на капацитет за по-ефективно управление, намаляване и преработка на генерираните в производството отпадъци на предприятията от сектор „Преработваща промишленост“. В резултат от предоставената подкрепа предприятията от посоченият сектор ще имат достъп до нови технологии и решения, които да направят техните производства по-екологосъобразни и с по-ниска нива на емисии, а оттук и по-устойчиви от гледна точка на тяхната дейност в контекста на Зелената сделка.

Изключително важен фактор при развитието на кръговата икономика е наличието на стратегия. Глобална, както и на местно ниво. Преминала през широки обществени обсъждания, анализи, консултации с представители на бизнеса, работодателските организации, екологични експерти, учени и съсловни организации. Всяка една стратегия би имала смисъл, когато е подкрепена от държавата и обществото. В България, през м. Октомври 2022 г. е приета с решение № 832 на Министерски Съвет „Стратегия за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2022 – 2027 г.“. Документ, който със своето съдържание и насоки, планира и направлява необходимите стъпки, за да бъде страната ни част от иноваторското индустриално бъдеще не само на Европа, а и на света. Съответните инструменти, предвидени от ЕС и от Държавата ни за подкрепа към реализирането на начертаните планове в документа, насочени към предприемачите, могат да дадат възможността преходът да бъде плавен, ефективен и успешен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ – АНАЛИЗИ И ИЗВОДИ:

Особените препятствия, пред които е изправен светът в неговото оцеляване, не изключват опасностите пред процеса, който го движи в правилната посока. Именно икономиката е основното задвижващо колело не

само на нашето съвремие. Предизвикателствата пред внедряването на елементите, опазващи природата ни, самите нас – те са не проблем, а част от решението. Именно както казва Хенри Форд - „Има само едно правило за индустриалеца и то е: прави възможно най-доброто качество на възможно най-ниската цена, плащайки възможно най-високите заплати“ (Стоянова 2013). Но тук предпоставката за изпълнението на тази негова иначе вечна мисъл е необходимостта, природата да продължава да ни дава ресурсите, които са ни нужни, за да работи индустрията. И за това в контекста на глобализацията, навлизането на технологиите от следващото поколение и все по-фокусираният върху “think green” потреблението купувач, ние заедно трябва като общество да се стремим върху по-рационалното прилагане на методите, финализиращи стратегическата кръгова икономика.

Пречупено през дигиталната призма на съвременния свят, пътищата, които се отварят пред ерата на икономическото развитие са много. Всички те са неразривно свързани с иновациите, внедряването на нови производствени технологии, софтуер, модерни методи за дистанционен контрол върху процесите. Все по-бързо навлизащият изкуствен интелект може да бъде полезен. Зависи и от капацитета не само на инженерните му разработчици, а и от крайната цел на инвеститорите, стоящи зад подобни проекти. Ако силите на индустриалния бизнес и програмистите се съчетаят в успешен баланс, тогава хоризонтите пред дигиталният мениджмънт могат да бъдат само в актив на кръговата икономика. От подготовката, личните и професионални качества на мениджмънта зависи до каква степен тази научна мисия ще даде предприемачески резултат, в полза на обществото, потребителите в частност. Институционалната подкрепа към преминаването в тази фаза е факт, нараства и желанието сред клиентите да бъдат част от целият процес на „зелена индустрия“. Водени от мисията за един по-добър индустриален свят, не бива да забравяме, че цикълът от рециклиране минимизира в огромна степен обема на изхвърляни отпадъци, а материалите съставляващи крайния продукт, който сме закупили днес могат да се използват след обработката им за нов живот – на друг продукт, утре. И в икономика, която не се основава на линеен модел, може да разчитаме в пълна степен на факторът „рентабилност“. Тя е доказана.

БЛАГОДАРНОСТИ

Докладът е представен в рамките на проект „Нагласи на българските предприемачи и мениджъри към продължаващото професионално образование и обучение на човешкия ресурс в организацията“, финансиран с договор №КП-06-Н65/12 от 12.12.2022г., Фонд „Научни изследвания“ 2022.

ЛИТЕРАТУРА

Европейски Парламент, 2020. *Устойчив модел на потребление: Парламентът настоява за право на поправка*. РЕФ.: 20201119STO92005, Достъпна на: <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/economy/20201119STO92005/ustoychiv-model-na-potreblenie-parlamentt-nastoiava-za-pravo-na-popravka>

RockWool Bulgaria, 2022. *Построен за издръжливост*. Достъпна на: <https://www.rockwool.com/bg/za-nas/kak-razsujdavame/ustoichivo-razvitie/krugova-ikonomika/>

Дир.БГ, 2022. *Услугата „Предайте на Remix“ спечели първа награда на „Зелена иновация“*. Достъпна на: <https://business.dir.bg/kompanii/uslugata-prodayte-na-remix-specheli-parva-nagrada-za-zelena-inovatsiya>

БАЛТОВ, М. 2022. *Регионално измерение на иновационната активност. Предизвикателствата на интелигентната специализация и кръговата икономика*. София: БАН „Проф. Марин Дринов“. ISBN 978-619-245-274-2

Евро Програми ЕООД, 2023. *Подкрепа за преход към кръгова икономика в предприятията*. Достъпна на: <https://evroprogrami.com/finansirashti-programi/plan-za-vazstanovyavane-i-ustojchivost/predstoyashti-programi/prehod-kam-kragova-ikonomika/>

Министерски Съвет на Република България, чрез Портал за обществени консултации. Стратегически документ „*Стратегия за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2022 – 2027 г.*“, приет с Решение № 832 на МС от 26.10.2022 г. и публикуван на адрес: <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1559>

СТОЯНОВА, М. 2013. 10 вдъхновяващи цитата за икономиката. Достъпна на: www.econ.bg/Личности/10-вдъхновяващи-цитата-за-икономиката_1.a_i.519790_at.15.html

REFERENCES

Europeyski Parlament, 2020. *Ustoychiv model na potreblenie: Parlamentat nastoyava za pravo na popravka*. REF.: 20201119STO92005, Dostapna na: <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/economy/20201119STO92005/u-stoychiv-model-na-potreblenie-parlamentt-nastoiava-za-pravo-na-popravka>

RockWool Bulgaria, 2022. *Postroen za izdrazhlivost*. Dostapna na: <https://www.rockwool.com/bg/za-nas/kak-razsujdavame/ustoichivo-razvitie/krugova-ikonomika/>

Dir.BG, 2022. *Uslugata „Predayte na Remix“ specheli parva nagrada na „Zelena inovatsiya“*. Dostapna na: <https://business.dir.bg/kompanii/uslugata-prodayte-na-remix-specheli-parva-nagrada-za-zelena-inovatsiya>

BALTOV, M. 2022. *Regionalno izmerenie na inovatsionnata aktivnost. Predizvikatelstvata na inteligentnata spetsializatsiya i kragovata ikonomika*. Sofiya: BAN „Prof. Marin Drinov“. ISBN 978-619-245-274-2

Evro Programi EOOD, 2023. *Podkrepa za prehod kam kragova ikonomika v predpriyatiyata*. Dostapna na: <https://evroprogrami.com/finansirashti-programi/plan-za-vazstanovyavane-i-ustojchivost/predstoyashti-programi/prehod-kam-kragova-ikonomika/>

Ministerski Savet na Republika Balgariya, chrez Portal za obshtestveni konsultatsii. Strategicheski dokument „*Strategiya za prehod kam kragova ikonomika na Republika Balgariya za perioda 2022 – 2027 g.*“, priet s Reshenie № 832 na MS

ot 26.10.2022 g. i publikuvan na adres:
<https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1559>

STOYANOVA, M. 2013. 10 vdahnovyavashti tsitata za ikonomikata.
Dostapna na: www.econ.bg/Lichnosti/10-vdahnovyavashti-tsitata-za-ikonomikata_la_i.519790_at.15.html

PROSPECTS FOR MODERNIZATION AND INNOVATION IN THE ERA OF THE CIRCULAR ECONOMY

Abstract. The challenges facing society on a global scale are part of a process embedded in the circular economy. The main focus on the life cycle of products and its multiplication is related to innovation not only in business but also in institutional development. The transition to a sustainable model is inextricably linked to the innovation and capabilities that EU countries can develop to move to the next stage in the global economic scale. The effective functioning of any national economy and state government is related to the updating of practices, and the development of industrialization to the level expected by society. The successful economic spectrum works to develop a circular economy.

Keywords: industrialization; circular economy; business horizons; challenges; innovations; management models

JEL: O31; L23; Q53

✉ **Todor Yosifov, PhD Student**

ORCID ID: 0009-0007-2270-5668

Burgas Free University

Burgas, Bulgaria

E-mail: todor.yosifov.bg@gmail.com